

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
NATIONAL ACADEMY FOR PUBLIC ADMINISTRATION
UNDER THE PRESIDENT OF UKRAINE
LVIV REGIONAL INSTITUTE FOR PUBLIC ADMINISTRATION

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION

Заснований у вересні 2002 р.
Founded in September 2002

Збірник наукових праць
Collection of Academic Papers

*За загальною редакцією члена-кореспондента НАН України В. С. Загорського
та доцента А. В. Ліпенцева*
*Edited by Corresponding Member of the NAS of Ukraine V. Zahorskyi,
Associate Professor A. Lipentsev*

Випуск 2 (55)
Issue 2 (55)

Виходить чотири рази у рік
Issued four times a year

Львів
ЛРІДУ НАДУ
Lviv
LRIPANAPA
2018

УДК 352(082)
Е 90
ISSN 2070-4011

Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. — Вип. 2 (55) : у 2 ч. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 240 с.

Висвітлено науково-практичні підходи, міркування та результати науково-практичних досліджень, що стосуються державного управління та його ефективності, державної служби і місцевого самоврядування. Розглянуто економічні та історичні проблеми державотворення, питання управління системою охорони здоров'я.

Для працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, громадських організацій і об'єднань, науковців, усіх, хто цікавиться проблематикою державної служби, державного управління та місцевого самоврядування.

Efficiency of Public Administration [Text] : collection of academic papers of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. — Issue 2 (55) : in 2 vol. / ed. by Corresponding Member of the NAS of Ukraine V. Zahorskyi, Associate Professor A. Lipentsev. — Lviv : LRIPA NAPA, 2018. — 240 p.

The scientific and practical approaches, different points of view and the results of scientific and practical researches concerning public administration and its efficiency, public service and local government are given. Economic and historical problems of state formation, issues of the health care system management are considered.

It is intended to be used by employees of public authorities, local government bodies, non-government organizations and associations, scientists, everyone interested in public service, public administration and local government issues.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. Протокол № 5/51 від 26.06.2018 р.

Recommended by the Academic Council of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. Protocol № 5/51 dated June 26, 2018.

Збірник наукових праць внесений до Переліку наукових фахових видань України з галузей наук: "Державне управління", "Економічні науки" (Наказ МОН України № 241 від 09.03.2016 р.), а також індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar.

The collection of academic papers is included in the list of scientific specialized editions of Ukraine in the fields of Public Administration and Economic Sciences (Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 241, dated March 09, 2016) and is indexed in the international scientometric databases Index Copernicus and Google Scholar.

УДК 352(082)

© Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, 2018
© Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 2018

Редакційна колегія

Загорський В. С. – директор ЛРІДУ НАДУ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії економічних наук України, голова редакційної колегії;

Ліпенцев А. В. – заступник директора з наукової роботи, кандидат економічних наук, доцент, заступник голови редакційної колегії;

Каляєв А. О. – декан факультету публічного управління та адміністрування ЛРІДУ НАДУ, кандидат історичних наук, доцент, відповідальний секретар редакційної колегії;

Антонов П. – доктор, професор, декан факультету комп'ютеризації і автоматизації Технічного університету м. Варна (Болгарія);

Борщук Є. М. – професор кафедри менеджменту ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Ваніська О. І. – завідувач кафедри української та іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент;

Кляйн В. – доктор, доцент кафедри бізнес-адміністрування Коледжу бізнесу і управління Університету Іллінойс-Спрінгфілд;

Войтович Р. В. – ректор Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України, доктор наук з державного управління, професор;

Гургула Т. В. – професор кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Дробот І. О. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Дрозд Р. – доктор габіл., професор, ректор Поморської академії у м. Слупську (Республіка Польща);

Жук М. В. – професор кафедри менеджменту ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Крайник О. П. – професор кафедри економіки ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, професор;

Красівський О. Я. – завідувач кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ, доктор історичних наук, професор;

Кузьмін О. Є. – директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету “Львівська політехніка”, доктор економічних наук, професор;

Куйбіда В. С. – президент НАДУ, професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Кучабський О. Г. – доктор наук з державного управління, професор Поморської академії (Республіка Польща);

Матейшин Є. Г. – завідувач кафедри економічної політики та економіки праці ЛРІДУ НАДУ, доктор економічних наук, доцент;

Міхальський Т. – доктор габіл., професор, професор кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Республіка Польща);

Надюк З. О. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент;

Новак-Каляєва Л. М. – професор кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент;

Петровський П. М. – завідувач кафедри державного управління ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Плат'є Й. – доктор габіл., професор, професор Банківського інституту у м. Вроцлаві (Республіка Польща);

Помянєвіч Я. – доктор, ректор Інституту безпеки і охорони м. Варшава (Республіка Польща);

Руденко О. М. – професор кафедри менеджменту Чернігівського національного технологічного університету, доктор наук з державного управління, доцент;

Саханенко С. Є. – професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування ОРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Сушинський О. І. – перший заступник директора ЛРІДУ НАДУ, доктор наук з державного управління, професор;

Такаландзе Л. – доктор, професор, спікер Ради Представників Сухумського державного університету (Грузія);

Франке Х. – доктор, доцент кафедри загального управління Інституту державного управління поліції та права землі Мекленбург – Передня Померанія (Німеччина);

Фурса М. В. – начальник відділу координації наукових досліджень та підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів ЛРІДУ НАДУ, кандидат філософських наук, доцент.

Editorial board

- Zahorskyi V. S.** – Director of LRIPA NAPA, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Chief of the Editorial Board;
- Lipentsev A. V.** – Deputy Director for Research of LRIPA NAPA, PhD in Economics, Associate Professor, Deputy Chief Editor of the Editorial Board;
- Kaliaiev A. O.** – Dean of the Faculty of Public Management and Administration of LRIPA NAPA, PhD in History, Associate Professor, Executive Secretary of the Editorial Board;
- Antonov P.** – Dean of the Faculty of Computerization and Automation of the Technical University of Varna (Bulgaria), Doctor, Professor;
- Borshchuk Ye. M.** – Professor of the Department of Management of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Vanivska O. I.** – Head of the Department of Ukrainian and Foreign Languages, PhD in Philological Sciences, Associate Professor;
- Kline W.** – Doctor, Associate Professor, Department of Business Administration of the College of Business and Management, University Illinois Springfield;
- Voitovych R. V.** – Rector of the Ukrainian State Employment Service Training Institute, Doctor of Public Administration, Professor;
- Hurhula T. V.** – Professor of the Department of Regional Administration and Local Government of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Drobot I. O.** – Professor of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Drozd R.** – President of the Pomeranian University in Slupsk (Poland), Dr. Hab., Professor;
- Zhuk M. V.** – Professor of the Department of Management of LRIPA NAPA, Doctor of Economics, Professor;
- Krainyk O. P.** – Professor of the Department of Economics of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Economic Sciences, Professor;
- Krasheskyi O. Ya.** – Head of the Department of European Integration and Law of LRIPA NAPA, Doctor of History, Professor;
- Kuzmin O. Ye.** – Director of the Educational and Scientific Institute of Economics and Management of the National University “Lviv Polytechnic”, Doctor of Economics, Professor;
- Kuibida V. S.** – President of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Public Administration, Professor;
- Kuchabskyi O. H.** – Doctor of Public Administration, Professor of Pomeranian Academy (Poland);
- Matviishyn Ye. H.** – Head of the Department of Economics of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
- Mikhalskyi T.** – Professor of the Department of Geography of Regional Development of the Gdansk University (Poland), Doctor Habilitatus, Professor;
- Nadiuk Z. O.** – Professor of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Novak-Kaliaieva L. M.** – Professor of the Department of Public Administration of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Petrovskyi P. M.** – Head of the Department of Public Administration of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Platie Y.** – Professor of the Wroclaw Institute of Banking (Poland), Dr. Hab., Professor;
- Pomiankivich Ya.** – Rector of the Institute of Safety and Security in Warsaw (Poland), Doctor;
- Rudenko O. M.** – Professor of the Department of Management of Chernihiv National University of Technology, Doctor of Public Administration, Associate Professor;
- Sakhanenko S. Ye.** – Professor of the Department of Public Administration and Local Government of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Sushynskyi O. I.** – First Deputy Director of LRIPA NAPA, Doctor of Public Administration, Professor;
- Takalandze L.** – Speaker of the House of Representatives of Sokhumi National University (Georgia), Doctor, Professor
- Franke Kh.** – Associate Professor of the Department of General Management of the Institute for Public Administration, Police and Justice in Mecklenburg-Western Pomerania (Germany), Doctor;
- Fursa M. V.** – Head of the Department for Coordination of Scientific Research and Training of Academic and Scientific Staff of the Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, PhD in Philosophy, Associate Professor.

ЗМІСТ

Частина 1

Державне управління

Теорія та історія державного управління

<i>Загорський В. С.</i> Соціальні й екологічні аспекти сталого розвитку економічних систем	13
<i>Борщук Є. М., Третяк Г. С., Корецька Т. К.</i> Системний аналіз процесів формування соціальної політики в сучасних умовах	22
<i>Адамська О. С.</i> Антикризове управління в контексті реагування на регіональні виклики: теоретико-методологічний аспект	30
<i>Бялоблоцькі К.</i> Особливості імміграційних процесів у країнах Вишеградської групи	39
<i>Опанасенко С. Є.</i> Теоретико-методологічні засади дослідження мерітократії у контексті сучасних дослідницьких підходів	50
<i>Мерза О. І.</i> Теоретичні підходи до розуміння сутності органів юстиції в сучасних умовах	58

Механізми державного управління

<i>Клименко І. В., Акімов О. О.</i> Стратегічні напрями застосування інструментів європейського врядування в державному управлінні України	67
<i>Дзяна Г. О., Андрійів М. М.</i> Роль комунікації в реалізації компетенцій органів публічної влади	72
<i>Горбатюк С. Є.</i> Концептуалізація моделі гуманітарної політики в Україні на сучасному етапі реформ	80
<i>Федорчак О. В.</i> Державна політика залучення інвестицій у депресивні регіони України	91
<i>Дідок Ю. В.</i> Приватизація державних установ ветеринарної медицини в Україні	107
<i>Кланца А. І.</i> Кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційна загроза національній безпеці держави	117
<i>Марченко Т. Г.</i> Управління обслуговуванням споживачів у call-центрах	127
<i>Соломко Ю. І.</i> Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку	135
<i>Шевчук М. М.</i> Відкритість національних парламентів: досвід країн Європейського Союзу	144

Державна служба

<i>Канавець М. В.</i> Сучасний стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні та взаємодії органів державної влади з громадськістю	153
--	-----

<i>Котуков О. А.</i> Особливості впливу глобалізації на сучасні суспільні відносини і публічну службу в Україні	169
<i>Серьогіна Т. В.</i> Суб'єкт надання публічної послуги: нормативно-правове забезпечення діяльності	178
<i>Черненко Н. М.</i> Ассесмент-центр публічних службовців: специфічні ознаки та вимоги	185

Частина 2

Економічна політика та фінанси

<i>Ульянченко Ю. О., Марченко Л. Ю.</i> Роль державної казначейської служби України в забезпеченні дотримання вимог бюджетного законодавства розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів	195
<i>Акімова Л. М.</i> Вплив основних інструментів державного регулювання на економічну безпеку держави за демографічною та соціальною сферами	202
<i>Гадзало А. Я.</i> SWOT-аналіз програм транскордонного співробітництва в контексті природокористування	211
<i>Дзядук Г. О.</i> Концептуальні основи розвитку малого та середнього агробізнесу як об'єкта державного впливу	219
<i>Відомості про авторів</i>	227

CONTENTS

Volume 1 Public administration

Theory and history of public administration

<i>Zahorskyi V.</i> Social and ecological aspects of sustainable development of economic systems	13
<i>Borshchuk E., Tretyak G., Koretska T.</i> Systematic analysis of the processes of social policy formation under current conditions	22
<i>Adamska O.</i> Anti-crisis management in the context of responding to regional challenges: theoretical-methodological aspects	30
<i>Bialoblocki K.</i> Immigration processes in Slovakia and the Czech Republic: profiles, similarity and difference	39
<i>Opanasenko S.</i> Theoretical and methodological principles of the study of meritocracy in the context of modern research approaches	50
<i>Merza O.</i> Theoretical approaches to understanding the essence of justice bodies under current conditions	58

Mechanisms of public administration

<i>Klymenko I., Akimov O.</i> Strategic directions of application of instruments of European governance in the state administration of Ukraine	67
<i>Dziana H., Andriiv M.</i> The role of communication in the realization of the competencies of public authorities	72
<i>Horbatiuk S.</i> Conceptualization of the humanitarian policy model in Ukraine at the current stage of reforms	80
<i>Fedorchak O.</i> Public policy of attracting investment in depressive regions of Ukraine	91
<i>Didok Yu.</i> Privatization of state institutions of veterinary medicine in Ukraine	107
<i>Klantza A.</i> Critical determinants of the functioning of health care and their potential threat to the national security of the state	117
<i>Marchenko T.</i> Customer service management in call-centers	127
<i>Solomko Yu.</i> E-government: concept, essence, principles and directions of development	135
<i>Shevchuk M.</i> Openness of national parliaments: experience of the European union countries	144

Public service

<i>Kanavets M.</i> Current state and prospects of civil society development in Ukraine and the interaction of state authorities with public	153
---	-----

<i>Kotukov O.</i> Features of globalization impact on current public relations and public service in Ukraine	169
<i>Serohina T.</i> Subject of providing public services: normative-legal support	178
<i>Chernenko N.</i> The assessment centre of public servants: specific features and requirements	185

Volume 2
Economic policy and finance

<i>Ulyanchenko Y., Marchenko L.</i> The role of the state treasury service of Ukraine in providing the observance of budget legislation requirements by managers (recipients) of budget funds	195
<i>Akimova L.</i> The influence of the main instruments of the state regulation on economic security of the state by demographic and social affairs	202
<i>Gadzalo A.</i> SWOT-analysis of transboundary cooperation programs in the context of natural resources	211
<i>Dziaduk H.</i> Conceptual bases of the development of small and medium-sized agricultural business as an object of state influence	219
<i>Information about authors</i>	230

Л. Акімова

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ ЗА ДЕМОГРАФІЧНОЮ ТА СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРАМИ

Надано визначення дефініції “економічна безпека держави”. Визначено, що економічна безпека держави складається з різних видів безпеки в різних сферах господарювання. Проаналізовано чисельність населення, кількість живонароджених та померлих за 2015 – 2017 рр. Виявлено, що різні вчені по-різному визначають складові, які повинні належати до цієї системи, до найпоширеніших соціальних індикаторів. Проведено аналіз основних соціальних індикаторів. Наведено класифікацію інструментів державного регулювання.

Ключові слова: державне управління, економічна безпека держави, мікроекономічна безпека, фінансова безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційна безпека, науково-технологічна безпека, енергетична безпека, виробнича безпека, демографічна безпека, соціальна безпека, продовольча безпека.

Розвиток провідних держав світу ґрунтується на зростанні ролі особистості в контексті економічного простору, тобто забезпеченні населення необхідними видами благ, які в подальшому призведуть до підвищення якості життя в країні. Тому в умовах глобалізаційних процесів Україні необхідно забезпечити гідними умовами життя жителів країни за допомогою інструментів державного регулювання.

Визначення необхідних інструментів державного регулювання в демографічній та соціальній сферах відображено в працях вітчизняних науковців: О. Бандурка, С. Бреус, Н. Басюркіної, Ю. Вашай, К. Горячева, М. Денисенко, В. Духова, О. Жихор, К. Петрова, І. Чернякова, Т. Куценко, С. Кудин, І. Мігус, М. Недашківського, К. Подгорної, М. Пендіори, А. Ревенко, Т. Сак, В. Скуратівського, Є. Сухіна, І. Цвігун.

Однак критичний огляд наукових досліджень з проблем управління економічною безпекою держави свідчить про те, що деякі методологічні та теоретичні питання дослідження за демографічною та соціальною сферами залишаються не повною мірою дослідженими.

Метою статті є визначення впливу основних інструментів державного регулювання на економічну безпеку держави за демографічною та соціальною сферами.

В сучасних умовах господарювання питання про забезпечення ефективного державного регулювання економічної безпеки посідає чільне місце в становленні економіки будь-якої країни світу. Оскільки саме держава керує основними процесами, які відбуваються в державі та здійснює стимулювання економічних процесів, доцільно відзначити певний механізм зв'язку між демографічною, соціальною сферами та економічною безпекою країни. Для кращого розуміння зазначеної тематики потрібно надати визначення дефініції “економічна безпека держави”.

Дослідники О. Бандурка, В. Духов, К. Петрова, І. Черняков визначають економічну безпеку країни як “здатність її економічної системи протистояти негативному впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників для досягнення макроекономічних цілей розвитку на рівні постіндустріальних держав” [1].

А. Ревенко зазначає, що економічна безпека держави – це “стан економічної системи, що характеризується стійкістю щодо впливу ендогенних (внутрішніх) та екзогенних (зовнішніх) чинників, які створюють загрозу для суспільства” [2].

Науковець М. Пендюра зазначає, що економічна безпека держави є не тільки однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, а й вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів [3].

На нашу думку, економічна безпека держави “ це важлива складова загальної системи національної безпеки, яка характеризується стійкістю до загроз як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Економічна безпека держави складається з різних видів безпеки в різних сферах господарювання: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека (рис. 1).

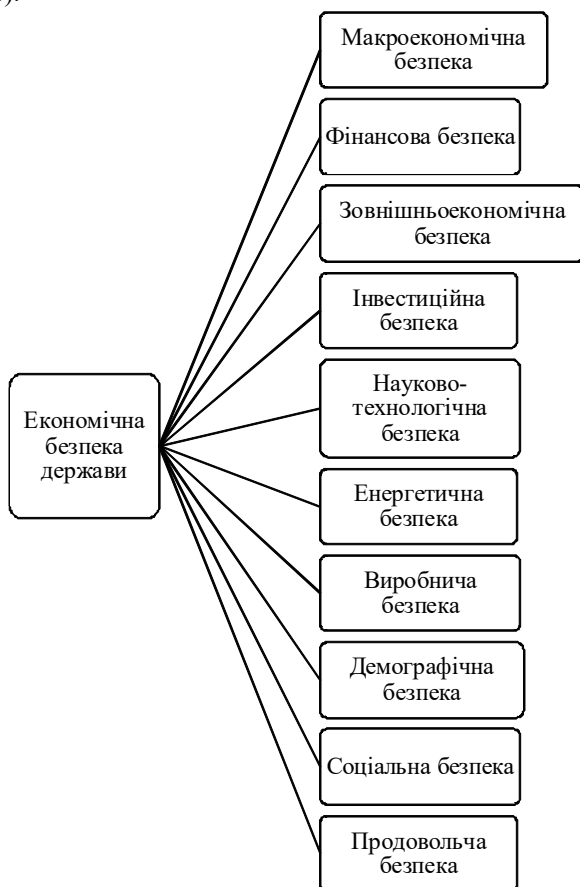

Рис. 1. Складові економічної безпеки держави [4]

З вищенаведеного рисунку ми можемо побачити, що економічна безпека країни містить багато компонентів і, на нашу думку, необхідно розглянути їх детальніше:

1. Макроекономічна безпека – це стан економіки, за якого досягається збалансованості макроекономічних відтворювальних пропорцій [5].

2. Фінансова безпека – це такий фінансовий стан, що характеризується: по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів [6].

3. Зовнішньоекономічна безпека “це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [7, 8].

4 Інвестиційна безпека “ це здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки [9, 10].

5 Науково-технологічна безпека “ це стан науково-технологічного та виробничого потенціалу держави, який дає змогу забезпечити належне функціонування національної економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоздатності вітчизняної продукції, а також гарантування державної незалежності за рахунок власних інтелектуальних і технологічних ресурсів [11].

6 Енергетична безпека “ це спроможність держави забезпечити максимально надійне, технічно безпечне, екологічно прийнятне та обґрунтовано достатнє енергозабезпечення економіки й населення, а також гарантоване забезпечення можливостей керівництва держави у формуванні і здійсненні політики захисту національних інтересів у сфері енергетики без надмірного зовнішнього та внутрішнього тиску в сучасних та прогнозованих умовах [12].

7 Виробнича безпека – це такий рівень розвитку промислового комплексу країни, що здатний забезпечити зростання економіки та розширене її відтворення [13, 14].

8. Демографічна безпека – це захищеність життя та процесів природного безперервного відтворення людей [15].

9. Соціальна безпека – це стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи й суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз [16, 17].

10 Продовольча безпека – це здібності держави гарантувати задоволення потреби населення країни в продовольстві на рівні, який забезпечує його нормальну життєдіяльність [18].

Однак з усіх складових економічної безпеки, на нашу думку, важливими є демографічна та соціальна. Оскільки демографічна безпека є однією з найвизначальніших умов стабільного та безпечного розвитку країни, проблеми, що виникають у цій сфері, повинні бути першочерговими інтересами держави, факторами та результатами безперервного функціонування економіки країни загалом [19 – 21]. Оскільки від демографічних характеристик населення та показників розвитку у демографічному секторі залежить розвиток трудового потенціалу країни, який, водночас впливає на величину сукупного національного доходу, доцільно визначити стан демографічної ситуації в Україні, зокрема насамперед чисельність населення України за 2016 – 2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Чисельність населення України за 2016 – 2018 рр. [22]

№ з/п	Показники	Роки			Відносне відхилення	
		1 травня 2016	1 травня 2017	1 травня 2018	2018/2017	2017/2016
1	Наявне населення, осіб	42692393	42854106	42300723	98,71	100,38
2	Постійне населення, осіб	42522756	42684469	42131086	98,70	100,38

З табл. 1 ми бачимо, що наявне населення у 2017 р. зросло на 0,38% порівняно з 2016 р., а в 2018 р. знизилось на 1,29% порівняно з аналогічним періодом 2017 р. Постійне населення у 2017 р. зросло на 0,38% порівняно з аналогічним періодом 2016 р., а у 2018 р. знизилось на 1,3% порівняно з 2017 р. Така динаміка показує нам, що демографічна сфера співіснує з іншими сферами життєдіяльності, тобто за певних умов може навіть виникати конфлікт між ними (під час воєнних дій конфлікт між цілями демографічної та воєнної безпеки є очевидним). При такому рівні скорочення населення орієнтовно через 20 років не вистачатиме трудових ресурсів. Важливим показником під час аналізу демографічної ситуації в країні є аналіз кількості народжених та кількості померлих в Україні за період 2015 – 2017 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз кількості народжених та кількості померлих за період 2015 – 2017 рр. [23]

№ з/п	Показники	Роки		
		2015	2016	2017
1	Кількість живонароджених, осіб	411800	397000	364000
2	Кількість померлих, осіб	594800	583600	574100
3	Природний приріст, скорочення (-), осіб	-183000	-186600	-210100

З табл. 2 ми бачимо, що за період 2015 – 2017 рр. в Україні присутнє скорочення осіб: у 2015 р. кількість померлих перевищила кількість живонароджених на 183000 осіб, у 2016 р. – на 186600, а у 2017 р. – на 210100 осіб. Для кращої наочності доцільно представити дані показники в графічному вигляді (рис. 3).

З нижченаведеного рисунку ми бачимо, що кількість живонароджених осіб протягом 2015 – 2017 рр. знижується. У 2016 р. знизилась на 3,59 порівняно з 2015 р., а кількість померлих осіб скоротилась на 1,88. Кількість живонароджених осіб у 2017 р. знизилась на 8,31% порівняно з 2016 р., а той же період кількість померлих осіб знизилась на 1,93%. Природне скорочення у 2016 р. зросло на 1,97%, а у 2017 р. зросло на 12,59%.

Окрім зазначених вище показників, в Україні спостерігається процес старіння населення, оскільки кількість осіб пенсійного віку значно перевищує кількість населення працездатного віку, тобто це призводить до скорочення сукупного національного доходу, зменшення кількості податків (податку на доходи фізичних осіб та військового збору), погіршення статево-вікової структури, скорочення народжуваності. За прогнозом Інституту демографії та соціальних досліджень, якщо все залишити як і раніше, кількість

економічно активного населення в Україні кожні наступні 10 років буде знижуватися на 1,5 млн [24]. Така ситуація складається у демографічному секторі, що ж стосується соціального, то на сьогодні не визначено загальноприйнятту систему соціальних індикаторів, що впливають на життя, різні вчені по-різному визначають складові, які повинні належати до цієї системи; до найпоширеніших соціальних індикаторів, як правило, належать рівень і якість життя, що характеризуються такими показниками, як рівень споживання і його структура, доходи населення, накопичення, забезпеченість житлом, рівень освіти, середня тривалість життя тощо. Зважаючи на значну диференціацію поглядів, можна виділити основні соціальні індикатори (рис. 4).

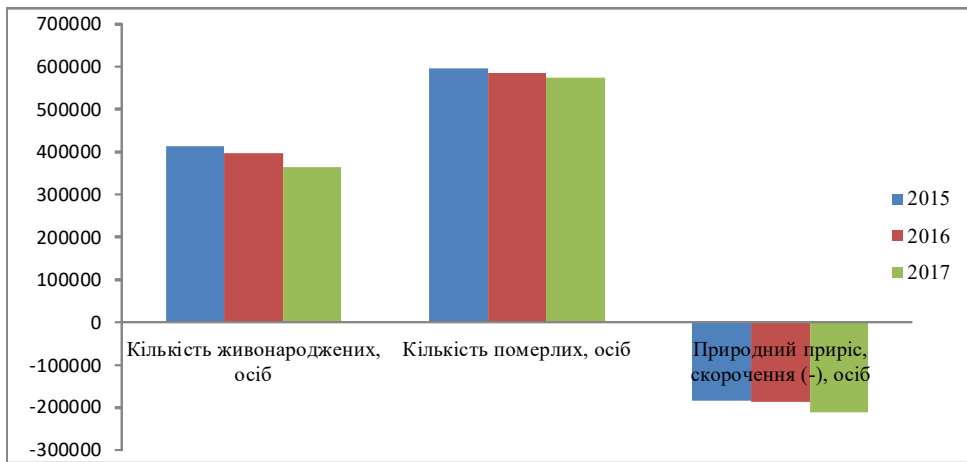

Рис. 3. Динаміка кількості народжених та кількості померлих за період 2015 – 2017 рр.

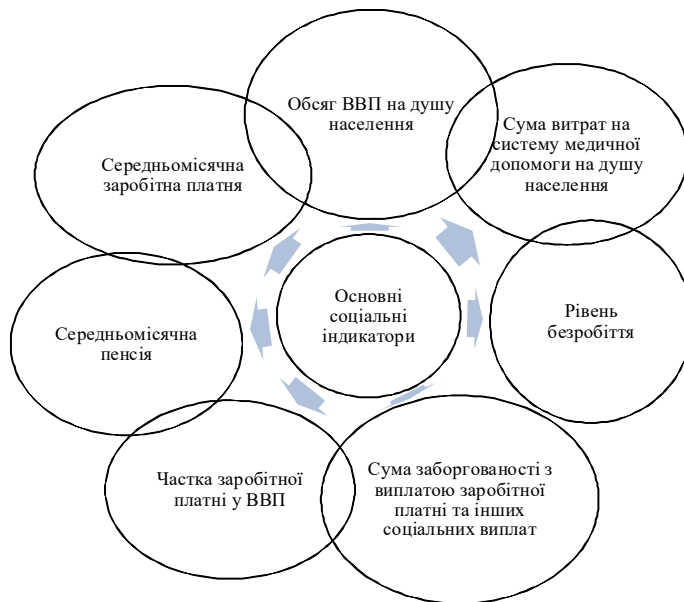

Рис. 4. Основні соціальні індикатори [25]

Ми вважаємо, що доцільно проаналізувати та визначити позиції цих показників у загальній системі економічної безпеки (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз основних соціальних індикаторів України за 2015 – 2017 рр. [26]

№ з/п	Показники	Роки		
		2015	2016	2017
1	Обсяг ВВП на душу населення, грн	46210,2	55853,5	70224,3
2	Частка заробітної платні у ВВП, %	3,7	3,1	3,6
3	Середньомісячна заробітна платня, грн	5230	6475	8777
4	Середньомісячна пенсія, грн	1700	1886,78	2446,56
5	Сума заборгованості з виплатою заробітної платні та інших соціальних виплат, млн грн	1320,1	1880,8	1791,0
6	Рівень безробіття, %	9,1	9,3	9,5
7	Сума витрат на систему медичної допомоги на душу населення, грн	78,9	97,6	81,8

З вищевказаної таблиці ми можемо побачити, що обсяг ВВП на душу населення протягом 2015 – 2017 рр. зростає: у 2016 зріс на 20,87% порівняно з аналогічним періодом 2015 р., а у 2017 р. на 25,73% порівняно з 2016 р. Частка заробітної платні у ВВП у 2016 р. знизилась на 16,22% порівняно з періодом 2015 р., а у 2017 р. зросла на 16,13% порівняно з 2016 р. Середньомісячна заробітна платня у 2016 р. зросла на 23,80%, а в 2017 р. зросла на 35,55% порівняно з аналогічним періодом 2016 р., зокрема це зростання спричинене підвищенням розміру мінімальної заробітної плати.

Середньомісячна пенсія протягом 2015 – 2017 рр. мала тенденцію до зростання: у 2016 р. зросла на 10,99%, а у 2017 р. – на 29,67% порівняно з аналогічними періодами попередніх років. Сума заборгованості з виплатою заробітної платні та інших соціальних виплат є перемінною: у 2016 р. зріс на 42,47% в порівнянні з аналогічним періодом 2015 р., а у 2017 р. даний показник знизився на 4,77% порівняно з 2016 р. Рівень безробіття збільшувався протягом 2015 – 2017 рр. у 2016 р. показник зріс на 2,20%, а у 2017 р. на 2,15%. Сума витрат на систему медичної допомоги на душу населення є перемінною: у 2016 р. даний показник зріс на 23,70%, а у 2017 р. він знизився на 16,19% порівняно з 2016 р.

З огляду на важливість та перемінне спрямування вищевказаних показників в обох сферах (демографічна, соціальна), доцільно визначити інструменти державного регулювання, які застосовуються для ефективного функціонування економічної безпеки держави.

Ми пропонуємо таку класифікацію інструментів державного регулювання:

1. Правові “ це закони та підзаконні акти, що регулюють правила поведінки суб’єктів господарювання.

2. Адміністративні “ це укази, постанови та розпорядження виконавчих органів, що дозволяють, забороняють, обмежують чи нормують окремі види господарської діяльності.

3. Економічні “ це макроекономічне планування, державний бюджет, податки, гроші, ціни, заробітна плата.

У Законі України “Про основи національної безпеки України” зазначено, що до основних суб’єктів забезпечення національної безпеки України належать: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; Національне антикорупційне бюро України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні сили України; Служба безпеки України; Служба зовнішньої розвідки України; Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; органи і підрозділи цивільного захисту; громадяни України; об’єднання громадян [27].

Відповідно до Рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України” № 287/2015 від 06.05.2016 р., до актуальних загроз економічній безпеці належать: відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей; зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття; активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій; руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії [28].

Якщо розглядати економічні інструменти державного регулювання, то до них доцільно віднести: створення додаткових робочих місць; встановлення мінімальної заробітної плати; регламентацію робочого часу; збереження та підвищення рівня працездатності на підприємствах; виплати допомоги по безробіттю, народженню дитини; визначення рівня освіти, професійної підготовки; покращення житлових умов; ефективну та прозору систему оподаткування; підвищення заробітної плати тощо.

Висновки

Отже, з проведеного аналізу можна зазначити, що для забезпечення високого рівня життя необхідно проводити ефективну економічну політику в розглянутих сферах економіки, яка, своєю чергою, зумовить економічне зростання. Треба пам’ятати про податкове та соціальне навантаження на працюючих, тобто ця динаміка може призвести до зростання трудової міграції. Уряд повинен розробити комплексний механізм із застосуванням ефективного інструментарію, який буде враховувати сучасні проблеми та спрямовуватиметься на перспективний розвиток економіки країни загалом, а також забезпечуватиме економічну безпеку України.

Список використаної літератури

1. Бандурка О. М., Духов В. Є., Петрова К. Я., Черняков І. М. Основи економічної безпеки : [підручник] / О. М. Бандурка. Х. : НУВС, 2003. С. 64.
2. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України // Економіка України. 1993. № 11. С. 15.
3. Пендюра М. М. Національна безпека України в контексті сучасних європейських геополітичних трансформацій [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. К. : [б. в.], 2005. С. 13.

4. Жихор О. Б., Куценко Т. М. Економічна безпека : навч. посіб. Х. : ХІБС УБС НБУ, 2013. 144 с. URL : http://pidruchniki.com/84390/ekonomika/ekonomichna_bezpeka.
5. Там само.
6. Горячева К. С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности // Экономист. 2003. № 8. С. 65—67.
7. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції // Інноваційна економіка. 2013. № 6 (44). С. 338.
8. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. 2016. № 10. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>.
9. Недашківський М. М., Подгорна К. Ю. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 275.
10. Акімова Л. М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. 2016. № 8. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1246>.
11. Денисенко М. П., Бреус С. В. Науково-технологічна безпека в умовах глобальної конкуренції // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2011. № 6 (62). С. 224—228.
12. Сухін Є. І. Нетрадиційна енергетика як фактор економічної безпеки держави : автореф. дис... д-ра екон. наук: спец. 21.04.01 “Економічна безпека держави” / Рада національної безпеки та оборони України ; Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К., 2005. С. 9.
13. Кудин С. І., Вашай Ю. В. Виробнича безпека України: стан та шляхи підвищення. URL : http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Economics/16_112741.doc.htm.
14. Акімова Л. М. Теоретичні основи державного управління розвитком національної безпеки // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. 2015. № 5. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1210>.
15. Цвігун І. А. Демографічна безпека України та напрями її регулювання : монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2013. С. 16.
16. Скуратівський В., Линдюк О. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. № 3. С. 195.
17. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави...
18. Басюркіна Н. Й. Продовольча безпека як системна характеристика функціонування агропромислового сектору економіки // Економіка харчової промисловості. 2011. № 2. С. 6.
19. Акімова Л. М. Теоретичні основи державного управління розвитком національної безпеки...
20. Акімова Л. М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід...
21. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави...
22. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL : www.ukrstat.gov.ua.
23. Там само.

24. Офіційний сайт Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. URL : <http://www.idss.org.ua>.

25. Дахнова О. Є. Соціальні аспекти економічної безпеки України // Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2012. № 3. С. 249.

26. Офіційний сайт Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL : <https://minfin.com.ua/ua>.

27. Про основи національної безпеки України : Закон України № 39 від 19.06.2003 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

28. Про Стратегію національної безпеки України : Рішення Ради національної безпеки і оборони України № 287/2015 від 06.05.2016 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2018

Схвалена до друку редколегією 04.06.2018

L. Akimova

THE INFLUENCE OF THE MAIN INSTRUMENTS OF THE STATE REGULATION ON ECONOMIC SECURITY OF THE STATE BY DEMOGRAPHIC AND SOCIAL AFFAIRS

The definition of “economic security of the state” is given. It is determined that the economic security of the state consists of various types of security in various spheres of management. The population size, number of live births and deaths for 2015-2017 are analyzed. It is revealed that different scientists will differently determine the components that should be included in this system to the most common social indicators. The analysis of the basic social indicators. The above classification of instruments of state regulation.

Key words: public administration, economic security of the state, microeconomic security, financial security, foreign economic security, investment security, scientific and technological security, energy security, energy security, industrial safety, demographic security, social security, food security.